

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 217. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358867008/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Weil ein Gebrauch, den die Gesetze heilig prägen,
Des Zufalls schwere Missethat geweiht?
Nein — unerschrocken trotz' ich dem Bund entgegen,
Den die eröthende Natur bereut.

O zittre nicht — Du hast als Sünderin geschworen,
Ein Meineid ist der Reue fromme Pflicht,
Das Herz var mein, das Du vor dem Altar verloren,
Mit Menschenfreuden spielt der Himmel nicht.

Saa pudsigt, som denne uskyldige Spidsfindighed kan lyde, saa urimelig som Forsikringen er, at Himlen ikke skulde tillade sig at lege en Smule med Menneskets Glæder, saa utvetydig er her Tendensen, og som Heitner slaende har bemærket, siger Don Carlos næsten enslydende «Min Elskovs Rettigheder er ældre end Alterets Formler».

Til den unge Dronning Elisabeth var Charlotte von Kalb Forbilledet. Denne unge Dame, som beherskede Schillers første Ungdom, var bleven tvungen til Ægteskab af sine Forældre. I Aaret 1784 lærte Schiller hende at kende, og i 1788 drøftede de endnu den Plan for bestandig at forene deres Skæbne. Kort efter at Schiller havde forladt hende, blev hun Jean Pauls Elskerinde. (Caroline Schlegel kalder hende i Spøg Jeanette Pauline.) Han beskriver hende saaledes: «Hun har to store Egenskaber, store Øjne, som jeg endnu aldrig har set dem, og en stor Sjæl.» Det er efter hans egen Tilstaaelse hende, hvem han i et af sine Hovedværker har skildret som Titaniden Linda. Om Linda hedder det i *Titan* (118. Zykel), at hun maa skaanes ikke blot af Hensyn til sit Væsens Skrøbelighed, men i sin Sky for Ægteskabet, der gaar meget vidt. Hun kan ikke engang ledsage en Veninde til Alteret: hun kalder dette Retterstedet for den kvindelige Frihed, det Baal, hvorpaa den skønneste og frieste Elskov bliver brændt, og siger, at Kærlighedens Helteedigt der i det Højeste kan blive til Ægteskabets Hyrdepoesi. Forgeves forholder hendes forstandige Veninde hende (125. Zykel), at hendes Uvilje mod Ægteskabet umuligt kan have anden Grund end hendes Afsky for Præsterne — at det ægteskabelige Baand jo kun betyder evig Kærlighed, og at enhver sand Kærlighed maa anse sig for evig — at man tæller ligesaa mange ulykkelige Kærlighedsforbindelser som ulykkelige Ægteskaber, om ikke flere o. s. v.

Fru v. Kalb selv skriver til Jean Paul: «Hvorfor angle med det Ord forføre? Jeg beder Dem, skaan de stakkels Tingester

og ængst ikke mere Deres Hjerte og Deres Samvittighed. Naturen er saamaend stenet nok. Jeg forandrer aldrig min Tænkemaade om den Sag. Jeg forstaar ikke denne Dyd og kan ikke kalde Nogen salig for dens Skyld. Religionen her paa Jorden er ikke Andet end Udviklingen og Vædiageholdelsen af de Kræfter og Anlæg, som vort Væsen besidder. Vi skal ikke finde os i nogen Tvang, men heller ikke i noget uretfærdigt Afkald. Lad kun altid den kække, kraftige, modne Menneskenatur, der er sig sin Kraft bevidst og bruger sin Kraft, have sin Vilje; men Menneskeheden i vort Slægtled er ussel og jammerlig. Alle vore Love er Følger af den elendigste Ynkelihood og de usleste Behov og sjældent engang af Klogskab. Kærlighed behøver ingen Lov.»

Der taler en kraftig Aand ud af dette Brev. Springet herfra og til Grundtanken i *Lucinde* er ikke stort, men Faldet herfra og til *Lucinde's* platte Udførelse er dybt. Dog ret forstaas disse Udbrud først, naar man ser de selskabelige Forhold, fra hvilke de udsprang, og naar man véd, at de ikke er enkelte løsrevne og tilfældige Udfald, men betingede ved de poetiske Naturers gennemgaaende Forhold til Samfundet da.

De tyske Klassikers Hovedkvarter og Samlingspunkt var dengang Weimar. Aarsagen til, at saa lille en By i et lille Hertugdømme blev det, lader sig uden Vanskelighed paavise. Af Tysklands to store Fyrster var Joseph den Anden altfor optagen af sine Reformbestræbelser, altfor ivrig for Forstandsoplysningen til at have nogen Deltagelse tilovers for den tyske Poesi, og den voltairianske Friedrich af Prøjsen var som bekendt altfor fransk i Smag og Aandsretning til at have nogen Interesse for Tysklands Digtere. Det blev da Smaahofferne, der tog sig af dem; Schiller havde sit Tilhold i Mannheim, Jean Paul sit i Gotha, Goethe var bosat i Weimar. I mange Tider havde Digtervirksomheden i Tyskland intet Arnested havt. Nu blev Weimar et Midtpunkt. Goethe kaldte Herder dertil; Wieland var der allerede fra 1772 af; Schiller var bleven ansat i det nærliggende Jena. Weimar var da det Sted, hvor i Liv som i Lære Lidenskaben mest hensynsløst og fordomsfrit blev forgudet som poetisk overfor Samfundets Vedsægt. «Ak! her er Kvinder!» udbryder Jean Paul, da han kommer til Weimar, «her er Alt revolutionært dristigt, og det at være Hustru betyder Intet.» Wieland tager sin tidligere Elskede, Sophie v. La Roche, i Huset «for at leve